

VÅGA FRÅGA

Ett dialogstöd för yrkesverksamma att prata med barn
om sexuellt utnyttjande mot ersättning

CHILD X

Tryckår: 2026

Ansvarig utgivare: ChildX

Framtagen av: Johanna Prins och Mathilda Hofling

Grafisk form: Glory Days

Illustrationer: Agnes Lind

WWW.CHILDX.SE

info@childx.se

DET HÄR DIALOGSTÖDET är till för att hjälpa yrkesverksamma att inleda ett samtal kring en utsatthet som är vanligare än de flesta tror.

Sexuellt utnyttjande mot ersättning är när barn utsätts för sexuella handlingar i utbyte mot någon form av ersättning. Ersättningen kan ges i pengar eller gåvor till barnet eller andra personer. Enligt aktuell statistik har närmare en tredjedel (28,6%) av barn i Sverige blivit utsatta för någon form av sexuella övergrepp, vilket visar på en oroväckande ökning från tidigare års undersökningar.

SYFTET MED DET här dialogstödet är att rikta uppmärksamheten mot sexuellt utnyttjande mot ersättning, som ofta glöms bort i andra samtal och sammanhang, till och med i samtal som är inriktade på att fråga om sexuellt våld.

Det här är inte ett verktyg för att ställa diagnoser eller för att göra en professionell riskbedömning. Dialogstödet ersätter inte ordinarie arbete eller andra rutinmässiga verktyg.

ETT BARN KAN visa många eller få tecken på utsatthet och de tecken som syns kan handla om sexuellt utnyttjande eller något annat som händer i barnets liv. Ett barn som har erfarenhet av sexuellt utnyttjande berättar sällan allt på en gång för en och samma vuxen. I ett samtal kan det komma fram delar av berättelsen och som vuxen kan man få en känsla av att något inte stämmer. Det är viktigt att noggrant följa upp sin oro och inte avfärda den utan vidare.

UPPLÄGG

Dialogstödet är utformat för att i första hand användas i individuella samtal med barn som är 13-16 år. Det består av 10 frågor som var och en har en tillhörande illustration.

Dialogstödet är utformat för att ge dig som yrkesverksam en tydlig struktur och ett konkret stöd i samtalet med barnet, samtidigt som det bidrar till att bygga en trygg och förtroendefull relation. Du som yrkesverksam behöver anpassa samtalet och frågorna utifrån det enskilda barnets individuella förutsättningar. Detta skapar en god grund för att kunna ställa frågor om svåra ämnen, som våld.

Frågorna är formulerade på ett traumamedvetet sätt för att möta barn med svåra erfarenheter. Genom att använda bilder som illustrerar frågorna får barnet ett extra stöd som bidrar till att skapa en trygg och strukturerad samtalsmiljö. Det kan vara särskilt värdefullt för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), intellektuell funktionsnedsättning eller språkliga utmaningar, då bilderna kan göra samtalet mer tillgängligt och begripligt. För många barn kan det också kännas

lugnande att undvika direkt ögonkontakt och istället tillsammans fokusera på bilderna under samtalet.

Den vuxna inleder förslagsvis med att prata med barnet om hur samtalet ska gå till.

Innehåll i denna inledning skulle kunna vara:
"Jag som vuxen finns här för att lyssna på dig, och se till att du känner dig trygg."

"Ibland behöver jag som vuxen ställa frågor till dig som barn för att lära mig mer om hur jag bäst kan hjälpa."

"Du får svara precis som du vill på mina frågor, inget svar är fel."

Nedan följer en sammanfattning av frågorna. Alla frågor inleds med en generell beskrivning eller en förklaring av ett begrepp, för att göra det lättare för barnet att svara utan att känna sig utpekad.

Om barnet i sin hemmiljö inte har det känslomässiga stöd och den omsorg som den behöver, kan det utgöra en riskfaktor för sexuellt utnyttjande mot ersättning.

De tre första frågorna behandlar därför barnets vardag, viktiga relationer i barnets liv och barnets mående. Syftet med frågorna är också att skapa en relation i stunden, visa intresse och lägga grunden för att barnet vill öppna upp sig för den vuxna. Om det framkommer att barnet inte verkar må bra bör du här ställa följdfrågor.

Den fjärde frågan syftar till att ta reda på om barnet har haft tankar på att lämna hemmet eller om barnet ibland inte kan eller vill vara hemma. Att sakna ett tryggt hem kan vara en riskfaktor för sexuellt utnyttjande mot ersättning.

Den femte frågan handlar om bruk av alkohol och droger. Att vara beroende av alkohol och droger kan vara en riskfaktor för sexuellt utnyttjande mot ersättning.

Den sjätte frågan handlar om att undersöka om barnet har erfarenhet av fysiskt våld. Att ha upplevt fysiskt våld och misshandel kan vara en riskfaktor för sexuellt utnyttjande mot ersättning.

Den sjunde frågan syftar till att ta reda på om barnet har upplevt något obehagligt online. Många digitala plattformar, som spelplattformar, meddelandeappar och sociala medier är vanliga arenor där barn kan bli kontaktade och senare utsatta för sexuellt utnyttjande mot ersättning.

Den åttonde frågan handlar om att ta reda på om barnet tidigare varit utsatt för sexuellt våld och övergrepp. Att ha upplevt sexuellt våld tidigare kan vara en riskfaktor för sexuellt utnyttjande mot ersättning.

Den nionde frågan syftar till att förklara vad sexuellt utnyttjande mot ersättning är och undersöka om barnet har erfarenhet av den typen av utsatthet. Det här är en direkt fråga kring sexuellt utnyttjande mot ersättning.

Den tionde frågan handlar om att ta reda på om barnet har utsatt någon annan för sexuellt våld, inklusive sexuellt utnyttjande mot ersättning. Det här är en direkt fråga kring sexuellt utnyttjande mot ersättning.

ATT STÄLLA FÖLJDFRÅGOR

Att ställa följdfrågor i samtal med barn om våld är viktigt för att visa att du lyssnar och att barnets berättelse är värdefull. Genom följdfrågor får barnet möjlighet att förtydliga och utveckla sin berättelse, samtidigt som du själv får en bättre förståelse. Det är viktigt att vara försiktig så att frågorna inte blir ledande, eftersom barnet då kan känna att det behöver svara på ett visst sätt, vilket kan påverka dennes berättelse. För att skapa ett tryggt samtalsklimat bör du därför vara medveten om hur du formulerar dina frågor och gärna öva på samtal med en kollega för att vara förberedd.

Exempel på följdfrågor att ställa:

“Vad var det som hände då?”

“Vill du berätta vem det var som gjorde det här?”

“Har det hänt flera gånger?”

Lägg gärna till “du berättar bara så mycket som du själv vill”.

ATT TA HAND OM SVAREN

När vi ställer frågor om våld är det viktigt att vara medveten om att de svar vi får kan vara både tunga och svåra att hantera. Att vara förberedd på att ett barn kan berätta om jobbiga och smärtsamma upplevelser är avgörande, och det är viktigt att barnet inte lämnas ensamt med sin berättelse. Vi måste skapa en trygg och stödjande miljö där barnet känner att det finns hjälp att få.

Om det framkommer i samtalet att barnet är utsatt för sexuellt utnyttjande mot ersättning eller någon annan form av utsatthet, eller har utsatt någon annan – även vid misstanke – är det viktigt att kontakta socialtjänsten och eventuellt polisen i den kommun där barnet bor. Det är viktigt att försöka skapa en möjlighet att samtala med barnet om behovet av en orosanmälan och förklara vad det innebär. Genom att förbereda barnet och förklara varför du behöver involvera fler personer ökar chanserna för att barnet vill berätta för fler. Om du inte förbereder barnet på vad som ska hända finns det risk att barnet känner sig sviket och att förtroendet som du byggt upp skadas. Det kan i sin tur leda till att barnet inte vill berätta mer. Det är alltid viktigt att vårda det förtroende du fått.

OM ETT BARN BERÄTTAR OM ÖVERGREPP ÄR DET VIKTIGT MED ETT STÖDJANDE OCH OMTÄNKSAMT BEMÖTANDE.

LYSSNA AKTIVT OCH TRO PÅ BARNET

Lyssna noggrant på vad barnet berättar utan att avbryta. Utgå från att barnet talar sanning och visa att du tar det på allvar. Barn ljuger sällan om sexuella övergrepp.

BEHÅLL LUGNET OCH VISA ATT DU KAN HANTERA SITUATIONEN

Kontrollera dina egna känslomässiga reaktioner. Visa barnet att du klarar av att ta emot informationen utan att bli överväldigad. Detta ger barnet trygghet att fortsätta berätta.

STÄLL ÖPPNA, ICKE-LEDANDE FRÅGOR

Använd öppna frågor som "Vad hände sen?" eller "Hur gick det till?" för att låta barnet berätta fritt. Undvik ledande frågor eller att pressa fram detaljer.

BEKRÄFTA BARNETS KÄNSLOR OCH AVLASTA FRÅN SKULD

Försäkra barnet om att det aldrig är deras fel att de utsatts för övergrepp. Normalisera eventuella känslor av skuld och skam, men var tydlig med att ansvaret alltid ligger hos den som utsätter.

FÖRKLARA NÄSTA STEG

Berätta för barnet att det har rätt till skydd mot alla former av övergrepp och rätt till stöd. Berätta för barnet om du behöver anmäla till socialtjänst och/eller polis och förklara att syftet är att övergreppen ska upphöra och att barnet ska få rätt stöd. Förklara processen på ett åldersanpassat sätt. Detta gäller både ifall barnet har blivit utsatt eller har utsatt någon annan. Om du misstänker att brott har begåtts har du en skyldighet att anmäla till polis och/eller socialtjänst.

ÖVERGE INTE BARNET

Säkerställ, på alla sätt du kan, att barnet inte blir lämnad ensam med sin berättelse. Det är viktigt att barnet känner att det finns en stabil och stödjande vuxen som inte viker från barnets sida. Kanske har barnet försökt berätta för någon tidigare eller kanske är det första gången barnet berättar, oavsett kan du vara den första som ser och står kvar.

Du har kraften att göra skillnad. Du kan vara den som vågar se, vågar fråga och vågar agera. I ditt mod finns möjligheten att stoppa våld mot barn och ge dem en chans till en tryggare framtid.

**DU KAN VARA DEN SOM FINNS DÄR,
DEN SOM GÖR HELA SKILLNADEN.**

FRÅGA 1

Många ungdomar upplever att vardagen kan vara både utmanande och givande på olika sätt. Hur fungerar det för dig just nu, både hemma, i skolan och i andra delar av ditt liv?

Bildbeskrivning:

En ung person med armarna i kors och ett neutralt ansiktsuttryck står i mitten.
Runt personen finns fyra olika miljöer: en stadsmiljö med butiker,
ett klassrum, ett gym och ett ungdomsrum.

FRÅGA 2

**Ibland har man personer omkring sig som man gillar att vara med.
Finns det någon i din närhet som du tycker om att vara med
eller som känns viktig för dig?**

Bildbeskrivning:

Två unga personer sitter i en soffa och samtalar. Den ena gestikulerar med handen medan den andra lyssnar med ett vänligt uttryck och lutar huvudet i handen. De ler mot varandra.

FRÅGA 3

**Vissa stunder kan livet kännas jobbigt, tungt eller svårt.
Vad brukar du göra när du inte mår bra?**

Bildbeskrivning:

En ung person sitter ensam på en säng i ett tonårsrum och håller om en kudde. Bredvid sängen står en rullstol och på andra sidan ligger en mobil på laddning på ett bord. Personen har sänkt blick och ett spänt ansiktsuttryck.

FRÅGA 4

Ibland kan barn och unga vilja ge sig iväg hemifrån av olika anledningar. Har du någon gång känt att du inte vill vara hemma eller har du kanske varit hemifrån ett tag?

Bildbeskrivning:

En ung person står utanför en dörröppning. Inne i rummet syns två vuxnas skuggor som gestikulerar livligt mot varandra. Den unga personen tittar åt sidan och håller ena handen nära bröstet.

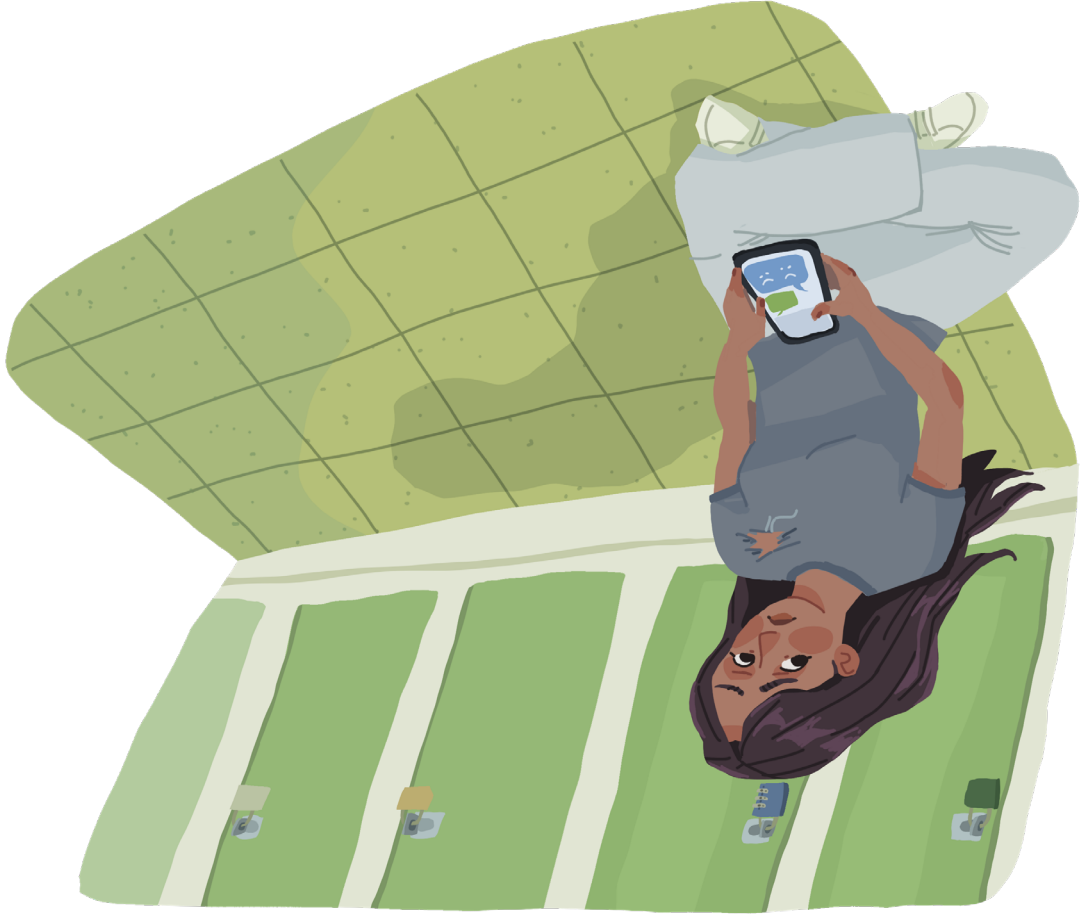

FRÅGA 5

**Det finns ungdomar som väljer att prova alkohol eller droger.
Är det något du själv funderat på eller provat någon gång?**

Bildbeskrivning:

Olika föremål är utplacerade på en färgad bakgrund. Bland dem finns färgglada tabletter, en vape och en e-cigarett, cigaretter, snus, glas med alkohol, en ölburk, två rullade cigaretter, lustgaspatroner och en förpackning med tabletter. Föremålen representerar saker som kan kopplas till beroende eller missbruk.

FRÅGA 6

**Det händer att barn och unga blir skadade på olika sätt.
Det kan ibland vara en olycka och i andra fall har den blivit
puttad, fasthållen, sparkad, slagen eller något annat.
Har något liknande hänt dig?**

Bildbeskrivning:

En ung person sitter på golvet i en skolkorridor och håller en mobiltelefon i händerna. På skärmen syns en emoji med tårar i ögonen. Personen har trasig tröja och tittar åt sidan med en ledsen blick.

FRÅGA 7

Många barn och unga har en egen telefon och det är mycket som är bra med nätet, spel och appar. Det är också ganska vanligt att vara med om saker som inte känns bra på nätet. Det kan vara att någon är hotfull, att någon skickar, ber om eller sprider nakenbilder, att någon frågar om något sexuellt eller skriver saker som gör en ledsen eller orolig. Är det något som du känner igen?

Bildbeskrivning:

En ung person håller i en mobiltelefon och läser något på skärmen. På skärmen syns text och symboler från en chatt eller ett meddelande.

FRÅGA 8

Det finns barn och unga som varit med om att någon tafsat på dem eller tvingat dem att göra något sexuellt. Det kan också vara att behöva titta på när någon annan gör något sexuellt eller att man blivit pressad eller hotad. Har du varit med om det någon gång?

Bildbeskrivning:

Två unga personer står nära varandra. Den ena har en hand på den andras axel.

Den andra står stel, med spänd kroppshållning och oroligt uttryck.

De tittar på varandra.

FRÅGA 9

Det finns något som kallas sexuellt utnyttjande mot ersättning, vilket innebär att någon erbjuder till exempel pengar, kläder, nya saker i spel, presentkort eller något annat som känns värdefullt i utbyte mot en sexuell handling. Det kan ske online när någon betalar för en nakenbild eller en livesändning. Det kan också ske offline, när någon ger någon annan något för att den ska titta på eller vara med i något sexuellt. Har du någonsin varit i en situation där någon har erbjudit dig något i utbyte mot en sexuell handling?

Bildbeskrivning:

Olika föremål är utplacerade på en färgad bakgrund.

Bland dem finns pengar, shoppingpåsar, smycken, smink, cigaretter, vapes, en spelkontroll och en mobiltelefon.

Föremålen representerar saker som kan ges till någon för att påverka eller göra intryck.

FRÅGA 10

Ibland kan man börja fundera över hur ens egna handlingar kan ha påverkat andra. Om man kanske har pressat eller övertalat någon att göra något sexuellt eller gett ersättning till någon annan för en sexuell handling. Tror du att du kan ha gjort det någon gång?

Bildbeskrivning:

En ung person står med armarna i kors och har en ledsen blick. Bakom personen syns en tankebubbla. Inuti tankebubblan visas samma person som har sin hand på en annan ungs arm. Den andra personen har en spänd kroppshållning och ett obekvämt uttryck.

VÅGA FRÅGA – ETT STÖD FÖR SAMTAL MED BARN

Det här dialogstödet är en värdefull resurs för vuxna som vill skapa trygga samtal med barn om svåra och ofta osynliga ämnen. Med ett traumamedvetet tillvägagångssätt och stöd av tydliga frågor och bilder erbjuder materialet verktyg för att möta barn i utsatta situationer, särskilt kring sexuellt utnyttjande mot ersättning.

MATERIALET HJÄLPER VUXNA ATT:

- Skapa en trygg miljö där barn vågar berätta.
- Ställa svåra men nödvändiga frågor på ett respektfullt och inkännande sätt.
- Bygga förtroendefulla relationer.

Tillsammans kan vi göra skillnad. Var den som ser, lyssnar och agerar. Materialet stärker dig i din roll och ger dig verktygen för att stödja och skydda barn i utsatta situationer.

CHILD X

**ALLMÄNNA
ARVSFONDEN**